

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 83 ชุดและประชาชนในท้องถิ่น 41 ชุด และหน่วยงานท้องถิ่น 5 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมทางสถิติ รวมไปถึงการวิเคราะห์เพื่อการหากิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมโดยเทคนิคต่างๆ เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในต่อไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร

จากผลการศึกษาทรัพยากรที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือเพื่อถามคำถาม และได้ผลดังต่อไปนี้

ตำบลโพธิ์งาม เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดปทุมธานี ประเทศกัมพูชา ทำให้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยวและพ่อค้าระหว่างทั้งสองประเทศ โดยชุมชนในตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งเกิดจากการภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น อาชีพทำสวนผลไม้ สวนต้นไม้ประดับทั้งเล็กและใหญ่ ส่วนหัตถกรรมจะประกอบการทำไม้ไผ่ ทำไม้กวาดจากดอกหญ้า ไม้ดอกไม้ประดับ โต๊ะเก้าอี้ ฝาชี และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านอื่นๆ ซึ่งการประกอบอาชีพหัตถกรรมของชาวบ้านบริเวณนี้เป็นการดำเนินการซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนวิสัยทัศน์ของจังหวัดปราจีนบุรีด้านเศรษฐกิจ “มีฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงหลากหลาย โดดเด่นทั้งเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว”

จากพื้นฐานของชุมชนในตำบลโพธิ์งาม ที่มีความหลากหลายของกิจกรรมทำให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมนั้นมาก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ดี โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในพื้นที่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลโพธิ์งามว่าจะไปในรูปแบบใดนั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ที่จะสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อนเพื่อประเมินความพร้อมในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งรวมปัจจัยที่ทำการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

- 1) ต้นทุนทรัพยากรในชุมชน

2) ความพร้อมของสาธารณูปโภค

ซึ่งจากการศึกษาทั้ง 2 ปัจจัยข้างต้นจะทำให้สามารถวางแผนและกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุด โดยผลการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

1) ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในตำบลโพธิ์งามมีอาชีพหลักการเกษตรกรรม หัตถกรรมและการค้าขาย โดยเฉพาะงานด้านหัตถกรรมได้มีการผลิตสินค้าด้านหัตถกรรมขึ้นมา จึงทำให้ทรัพยากรไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากทรัพยากรต่างๆ ถูกทำลาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำกินในที่สาธารณะ โดยไม่ทราบขอบเขตที่แท้จริงของที่ดินสาธารณะทำให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะ ส่วนใหญ่ชาวบ้านทราบว่าในหมู่บ้านมีทรัพยากรอะไรบ้างแต่ไม่มีการจัดการดูแลอย่างเด่นชัด

อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรและทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในหมู่บ้าน ประกอบด้วยทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติและทรัพยากรที่ไม่ใช่ธรรมชาติ ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2

1.1) ทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่เป็นธรรมชาติของหมู่บ้าน ได้แก่ หนองน้ำสาธารณะที่สาธารณะ ซึ่งอดีตเคยเป็นป่าช้าปัจจุบันกำลังดำเนินการของบประมาณก่อสร้างอาคาร เพื่อเป็นแหล่งของสินค้าหรือหัตถกรรมของหมู่บ้าน

1.2) ทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่ถูกสร้างขึ้น ได้แก่ ถนนสาธารณะในหมู่บ้าน ประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้า สระน้ำขุด โดยกรมประมง โรงเรียน ศาลาพักร้อน และศาลตাপูซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างทางด้านคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในอดีตและปัจจุบัน เกษตรกรประมาณร้อยละ 10 ของเกษตรกรที่ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นว่าในอดีตพื้นที่สาธารณะเคยมีป่าไม้อยู่ แต่ปัจจุบันจำนวนต้นไม้หรือป่าไม้หายไปประมาณร้อยละ 70 ของจำนวนที่มีในอดีต แต่ในด้านคุณภาพเกษตรประมาณร้อยละ 78 ของเกษตรกรที่สำรวจ มีความเห็นว่าทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในอดีตจนถึงปัจจุบันมีคุณภาพแตกต่างกัน เช่น หนองน้ำตื้นเขินและเกิดปัญหาน้ำท่วมในตารางที่ 4.1 และ 4.2

ตารางที่ 4.1 ทรัพย์สินส่วนรวมในปัจจุบัน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ชนิดของทรัพย์สิน	จำนวน (แห่ง)
1. ทรัพย์สินธรรมชาติ	
ทรัพย์สินที่ดิน	
- พื้นที่เกษตร	1
- ที่สาธารณะ	4
ทรัพย์สินแหล่งน้ำ	
- คู คลอง ขนาดเล็ก	1
- หนองน้ำใหญ่	1
2. ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินธรรมชาติ	
- โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย	1
- โรงเรียน	1
- บ่อน้ำที่ชาวบ้านร่วมมือกันสร้าง	2
- วัด	1
- ศาลาริมทาง	2
- หอข่าว	1

ตารางที่ 4.2 ทรัพย์สินส่วนรวมในอดีต ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ชนิดของทรัพย์สิน	จำนวน (แห่ง)
1. ทรัพย์สินธรรมชาติ	
ทรัพย์สินป่าไม้	
- ป่าไม้	3
ทรัพย์สินที่ดิน	
- พื้นที่เกษตร	11
ทรัพย์สินแหล่งน้ำ	
- คู คลอง ขนาดเล็ก	10
- หนองน้ำขนาดใหญ่	1
2. ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินธรรมชาติ	

- โรงเรียน	2
- บ่อน้ำที่ชาวบ้านร่วมมือกันสร้าง	4
- วัด	2

ความคิดเห็นของเกษตรกรจากการสอบถามผู้นำในชุมชน (สอบถามแบบกลุ่ม) และสัมภาษณ์ เกษตรกรรายบุคคล ผู้นำชุมชนสมาชิก อบต. ในหมู่บ้านและตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเกษตรกร มีความเห็นว่าถนนสาธารณะในหมู่บ้านเป็นทรัพยากรที่มีจัดการและดูแล โดยผู้นำในชุมชนอย่างค่อนข้างชัดเจน

2) การใช้ประโยชน์ วัตถุประสงค์ ความถี่และการคำนึงถึงควมมีประโยชน์ของถนนสาธารณะ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการใช้สาธารณะ เพื่อใช้เป็นสนามบอล เป็นสถานที่เดินแอโรบิค คมนาคมขนส่ง ร้อยละ 58 ของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์เข้าไปใช้ประโยชน์ทุกวัน และคิดว่ามีประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมากดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับทัศนคติของการเปลี่ยนแปลงของจำนวน และคุณภาพของทรัพยากร

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนและคุณภาพของทรัพยากรในหมู่บ้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทรัพยากรของชุมชนในอดีตและในปัจจุบัน		
- จำนวนไม่แตกต่าง	61	73.49
- จำนวนแตกต่างกัน	22	26.50
โปรดระบุความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น		
- 75 % ของพื้นที่ป่าหายไปและน้ำในแหล่งน้ำแห้งมากขึ้น และตื่นชินคุณภาพทรัพยากรของชุมชนในอดีตและในปัจจุบัน		1
- คุณภาพที่ไม่แตกต่าง	63	75.90
- คุณภาพแตกต่างกัน	20	24.09
โปรดระบุความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น		
- แหล่งน้ำตื้นขึ้นและน้ำท่วมมากขึ้น	58	69.87

ตารางที่ 4.4 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ความถี่และความค้ำึงถึงประโยชน์ของถนน

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้เข้าไปใช้ประโยชน์		
- ชาวบ้านในหมู่บ้าน	38	45.78
ความถี่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์		
- ทุกวัน	40	48.20
- ทุกอาทิตย์	15	18.07
- ทุกเดือน	3	3.61
- ไม่เคย	25	30.12
ประโยชน์ของทรัพยากรแห่งนี้มีต่อท่านและต่อชุมชน		
- มีประโยชน์มาก	77	77.00
- ไม่มีประโยชน์	6	6.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จากการสอบถามและการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในภาคสนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นส่วนใหญ่และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักอยู่บริเวณจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่จะมาเป็นครอบครัว และมาท่องเที่ยวเดือนละ 1-2 ครั้ง ซึ่งได้ให้ข้อมูลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนร้อยละของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ภาค		
- ภาคกลาง	29	34.9
- ภาคเหนือ	1	1.20
- ภาคตะวันออก	44	53.07
- ภาคใต้	1	1.20
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	9.63
รวม	83	100
2. เพศ		
- ชาย	43	51.80
- หญิง	40	48.20
รวม	83	100
3. อายุ		
- < 15	5	6.02
- 15-24	21	25.30
- 25-34	21	25.30
- 35-44	14	16.87
- 45-54	15	18.07
- 55-64	6	7.22
- > 65	1	1.22
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	-	-
- มัธยมศึกษาตอนต้น	11	13.25
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	12.05
- อาชีวศึกษา	17	20.48
- อุดมศึกษา	45	54.22

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.อาชีพ	-	
- นักเรียน/นักศึกษา	26	31.33
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	18	21.69
- กิจการส่วนตัว	16	19.28
- พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	15	18.07
- เกษตรกร/ประมง	1	1.20
- แม่ค้า	2	2.41
- แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง	4	4.82
- อื่นๆ	1	1.20
รวม	83	100
6.รายได้		
- < 5000	20	24.09
- 5001-10000	34	40.96
- 10001- 15000	11	13.25
- 15001- 20000	11	13.25
- 20001- 25000	2	2.43
- > 25000	5	6.02
รวม	83	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 53.07 รองลงมา คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.90 โดยส่วนมากจะเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.80 มีอายุอยู่ในช่วง 15-24 ปีและช่วงอายุ 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.30 รองลงมาอายุ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.07 อายุ 35-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.87 อายุ 55-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.22 อายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.02 และอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.22 ระดับการศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ระดับอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.22 ระดับอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.48 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 13.28 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 12.05 และ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.33 รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 21.69 ประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 19.28 พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท คิดเป็นร้อยละ

18.07 แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.82 แม่ค้า/พ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 2.41 เกษตรกรรม/ประมง ร้อยละ 1.20 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.20 และ ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.96 รองลงมารายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.09 รายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 15,000 และ 15,001-25,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 13.25 รายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.02 และรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.43

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ลักษณะพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและทัศนกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยวนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องนำไปพิจารณาในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ เนื่องจากพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นตัวแปรต้นในการแสดงความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการหรือสิ่งต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเอง

ตารางที่ 4.6 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
1. นักท่องเที่ยวที่เคยมาบริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม		
- เคย	65	78.31
- ไม่เคย	18	21.69
2. ช่วงเดือนที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม		
- ม.ค. - มี.ค.	4	4.82
- เม.ย. - มิ.ย.	8	9.64
- ก.ค. - ก.ย.	1	1.20
- ต.ค. - ธ.ค.	3	3.61
- เทศกาล/วันหยุด	12	14.45
- ตามสะดวก	55	66.28
3. ลักษณะของการเดินทางมาท่องเที่ยว		
- คนเดียว	12	14.46
- กลุ่มเพื่อน	25	30.12
- ครอบครัว	44	53.01
- กลุ่มทัวร์	2	2.41
4. นักท่องเที่ยวมาด้วยยานพาหนะ		
- รถโดยสารสาธารณะ	1	1.20
- รถนำเที่ยว	2	2.40
- รถส่วนตัว	80	96.40
5.ระยะเวลาในการท่องเที่ยว		
- ไป-กลับ วันเดียว	71	85.54
- พักค้างคืน	12	14.46

จากตารางที่ 4.6 พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเคยเดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

คิดเป็นร้อยละ 78.31 ช่วงเดือนที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวนั้นจะเดินทางมาตามเวลาที่สะดวก คิดเป็นร้อยละ 66.28 ตามเทศกาล/วันหยุดนักขัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 14.45 ช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ 9.64 ช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 4.82 ช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 3.61 ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน คิดเป็นร้อยละ 1.20 ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบว่าจะมากันเป็นครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 53.01 มากันเป็นกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 30.12 เดินทางมาท่องเที่ยวคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 14.46 และเดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์ คิดเป็นร้อยละ 2.41 สำหรับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางพบว่าส่วนใหญ่มาโดยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 96.40 รองลงมาเดินทางโดยรถนำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.40 และรถโดยสารสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 1.20 ระยะเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนมากจะเดินทางไปแล้วกลับ คิดเป็นร้อยละ 85.54

3. ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ตำบลเทศบาล,โพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเมื่อเดินทางมาจังหวัดปราจีนบุรี และสิ่งที่เป็นจุดสนใจของพื้นที่ที่ต้องการมาท่องเที่ยว ซึ่งดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลตำบล
โพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
1. นักท่องเที่ยวรู้จักหัตถกรรมและการเกษตร		
- รู้จัก	52	62.65
- ไม่รู้จัก	31	37.34
รวม	83	100
2. นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยว เกษตรกรรมเทศบาลโพธิ์งามจาก		
- เพื่อน/ญาติสนิท	72	86.75
- การโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว	1	1.20
- วิทยุ/โทรทัศน์	1	1.20
- วารสาร/นิตยสารนำเที่ยว	1	1.20
- อื่นๆ (อินเตอร์เน็ต)	8	9.65
รวม	83	100
3. สิ่งที่น่าสนใจในเทศบาลโพธิ์งาม		
- ชื่นชมแหล่งหัตถกรรม	10	12.05
- ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม	52	62.65
- ศึกษาวัฒนธรรมในเทศบาลโพธิ์งาม	9	10.84
- ความสวยงามของธรรมชาติของน้ำตก	9	10.84
- อื่นๆ	3	3.62
รวม	83	100

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
4. รูปแบบการท่องเที่ยวแบบที่สนใจ		
- แบบพักแวะชม	81	97.59
- แบบพักค้างคืน	2	2.41
รวม	83	100
5. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป		
- เห็นด้วย	74	89.16
- ไม่เห็นด้วย	9	10.84
รวม	83	100

จากตารางที่ 4.7 การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าส่วนมากนักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 62.65 ซึ่งส่วนมากรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม มาจากคำแนะนำของเพื่อนหรือญาติสนิท คิดเป็นร้อยละ 86.75 รองลงมาจากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 9.65 จากนิตยสาร/วารสารการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 1.20 จากวิทยุ/โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 1.20 และจากโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 1.20 สิ่งที่เป็นจุดเด่นและนักท่องเที่ยวสนใจในบริเวณเทศบาลโพธิ์งาม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากมีความสนใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 62.65 รองลงมาจะเป็นหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 12.05 ชื่นชมทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวของน้ำตก คิดเป็นร้อยละ 10.84 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.62 ส่วนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจส่วนใหญ่จะเป็นแบบแวะชมความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 97.59 และสนใจที่จะพักแรมในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.41 สำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป (แพ็คเก็จ 2 คืน 3 วัน) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 89.16

4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ควรมีการเพิ่มเติมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น เส้นทาง การท่องเที่ยวโดยการปั่นจักรยาน การเดินป่า ชมวิถีการเกษตร	4.74	1.23	สูง
2.	ควรจัดให้มีกิจกรรมทางน้ำ เช่น การพายเรือแคนู การปั่น จักรยานน้ำ และตกปลาบริเวณน้ำตกธารทิพย์	4.03	1.07	สูง
3.	ควรจัดให้มีกิจกรรมพิเศษเพิ่มเติมตามความสนใจ เช่น ถ้าท่านมา เพื่อแวะเยี่ยมชม จะจัดกิจกรรมที่ทำได้ภายใน 1 วัน	4.04	0.91	สูง
4.	ควรจัดให้มีกิจกรรมพวงเวียน เข้าฐานแต่ละประเภทเช่น ฐาน กิจกรรมพายเรือ ฐานเดินเชือกข้ามแม่น้ำ ฐานโรยตัวริมน้ำ ฐาน ล่องแพตกปลาบริเวณน้ำตกธารทิพย์	3.93	1.07	สูง
5.	ควรจัดกิจกรรมทั้งกลางวัน-กลางคืน เช่น ดูพระอาทิตย์ขึ้นตอน เช้า	3.94	1.03	สูง
6.	ควรจัดให้มีกิจกรรมสัญจรตามเส้นทางหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเด่นแต่ ละหมู่บ้าน พร้อมรับประทานอาหารมื้อค่ำและชื่นชมทัศนียภาพ ยามค่ำคืน	3.86	0.99	สูง
7.	ควรมีการจัดกิจกรรมสำเร็จรูปสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม ให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม	3.99	0.84	สูง
8.	ควรมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่ สนใจศึกษาระบบเกษตรและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชม เพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม	4.13	0.84	สูง
9.	ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละ หมู่บ้านที่มีความเด่นที่แตกต่างกัน เช่น ประเพณีการแข่งขันทำไม้ กวาด เป็นต้น	4.34	0.78	สูง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10.	ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เชิงเกษตร	4.32	0.80	สูง
11.	เกษตรกรรมควรจัดให้มีกิจกรรมศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีเจ้าหน้าที่แนะนำข้อมูล เกี่ยวกับเกษตรกรรมและ ทัศนกรรมในท้องถิ่น	4.31	0.76	สูง
12.	กิจกรรมปั่นจักรยาน ควรมีการจัดเส้นทางเพื่อแวะเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณนั้นได้	4.31	0.74	สูง
13.	การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีและควรคำนึงถึงทรัพยากรของ แหล่งท่องเที่ยว	4.35	0.78	สูง
14.	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลต่อทรัพยากรและ ชุมชน	4.10	0.91	สูง
รวม		4.10	0.77	สูง

จากตารางที่ 4.8 พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมบริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมมีระดับทัศนคติอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 รองลงมาคือข้อ ควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีและควรคำนึงถึงทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.35 และสุดท้ายคือควรมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน เช่น ชุมชนที่ทำไม้กวาดควรมีประเพณีแข่งขันการทำไม้กวาด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และข้อที่ได้รับคะแนนต่ำสุดใน 14 ข้อ คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสัญจรตามเส้นทางหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเด่นแต่ละหมู่บ้านพร้อมรับประทานอาหารมือค้ำและชื่นชมทัศนียภาพยามค่ำคืน มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.86 แต่อย่างไรก็ตามค่าคะแนนทั้ง 14 ข้อก็ยังถือว่าอยู่ในระดับคะแนนที่สูงในทุกข้อ

5. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม

ตำบลโพธิ์งาม เป็นตำบลที่มีความอุดมสมบูรณ์ อากาศดี ดินดี น้ำดี ชาวบ้านส่วนใหญ่ จึงเหมาะทำอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นมรดกของท้องถิ่น

ชาวบ้านตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่ทำไม้กวาดเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากพื้นที่มีการปลูก หน่อไม้ไผ่ตงจำนวนมาก และมีสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป (OTOP) หลายประเภท อาทิ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จากเกว๋ลย์ ไม้ดอกไม้ประดับ หมวกไม้ไผ่ หมวกพลาสติก เฟอร์นิเจอร์จากล้อยเกวียน หน่อไม้ไผ่ตง และกิ่งไผ่ตง ผู้ที่มาเที่ยวสามารถติดต่อที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของตำบล มีเต็นท์ที่พักบริการ และมีจักรยานให้เช่า ซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิต ชาวบ้าน ได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ชมการเพาะชำกิ่งไม้ของหมู่บ้านเขาน้อย พักแรม กับชาวบ้านริมน้ำตก เรียนรู้วิถีเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของพืชสวนท้องถิ่น นอกจากนี้ หากเดินทางไปอีกไม่ไกลนัก จะได้ชมการเพาะชำต้นไม้ขนาดใหญ่ที่บ้านโคกกรวด และยัง สามารถเชื่อมเส้นทางไปสู่ น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกสัมปอยและน้ำตกตะคร้อที่สวยงามได้อีกด้วย

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม (Agriculture and Manufacture – tourism program) ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม โดยจักรยาน มีการจัดเส้นทางดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – น้ำตกธารสวรรค์

เส้นทางนี้จะให้ความรู้สึกสดชื่นจากแมกไม้ระหว่างทาง ลักษณะของเส้นทางจะเป็นแบบนิเวศเกษตร ประกอบกับการสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกไม้ประดับ ไม้ยืนต้นและพืชเศรษฐกิจ และจุดหมายปลายทางของเส้นทางนี้คือน้ำตกธารสวรรค์ ซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติปะปนกับแก่งหินต่างๆ เป็นที่ดึงดูดยิ่งนัก

ภาพที่ 4.1 ลำธารของน้ำตกธารทิพย์

ภาพที่ 4.2 น้ำตกธารทิพย์

เส้นทางที่ 2 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านอินทรไตรย์ – บ้านโคก

เส้นทางนี้จะนำไปสู่การสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากตาล และน้ำตาลสด ซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม โดยนักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนตั้งแต่การหาตาลจากต้นและการผลิตน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์จากตาลได้อย่างใกล้ชิด จุดเด่นของน้ำตาลสดในเส้นทางนี้จะมีรสชาติหอม หวาน สดชื่น

ภาพที่ 4.3 อุตสาหกรรมน้ำตาลในเขตบ้านอินทรไตรย์ – บ้านโคก

เส้นทางที่ 3 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านโง้ง – บ้านโพธิ์

เป็นเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งมีจุดหมายปลายทาง คือแหล่งทำไม้กวาดขนาดใหญ่ของตำบลโพธิ์งาม โดยไม้กวาดที่นี่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การจัดหาดอกไม้กวาดที่เป็นวัตถุดิบของการทำไม้กวาด การทำด้ามไม้กวาด ขั้นตอนการทำไม้กวาดสำเร็จรูป และสามารถซื้อไม้กวาดเป็นของฝากได้อีกด้วย

ภาพที่ 4.4 หัตถกรรมไม้กวาดจากชุมชนบ้านโง้ง – บ้านโพธิ์

เส้นทางที่ 4 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านหนองหัวลิง

เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวจะสามารถเที่ยวชมตอไม้ รากไม้ ซึ่งใช้ประดับสวนและบ้านให้มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ โดยผสมความกลมกลืนของบ้านและตอไม้ได้อย่างไม่เหมือนใคร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อไว้ใช้เองหรือเป็นของฝากก็ได้

เส้นทางที่ 5 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – วัดประเทท – โบราณสถานอื่นๆ

เส้นทางนี้จะนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมวัดเก่าแก่ ซึ่งมีอายุถึง 550 ปี นอกจากนี้แล้วยังมีพระพุทธรูปเก่าแก่อีกมากมาย เช่น พระลายดอกพิกุล วัดอินทร์ไทรย มีอายุถึง 300 ปี พระลายดอกพิกุล วัดบ้านโง้ง อายุถึง 221 ปี เป็นต้น

การเดินทาง ใช้เส้นทางหมายเลข 33 (นครนายก-สระแก้ว) เมื่อถึงสี่แยกสมเด็จพระนเรศวร ตรงไปอีกประมาณ 17 กิโลเมตร (ก่อนถึงตัวอำเภอประจันตคาม) มีทางแยกซ้ายเข้าสู่ตำบลโพธิ์งาม

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถค้างคืนสัมผัสธรรมชาติและรถจักรยานได้โดยติดต่อทางอบต. โพธิ์งามได้ (ที่จอดรถกว้างขวาง)

ภาพที่ 4.5 แผนที่แสดงพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ภาพที่ 4.6 การจัดบริการจักรยานไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.7 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม

ภาพที่ 4.8 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม (น้ำตกธารทิพย์)

ภาพที่ 4.9 เส้นทางธรรมชาติโดยกิจกรรมการปั่นจักรยาน

ภาพที่ 4.10 จุดพักรถจักรยานในระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.11 ลำธารระหว่างเส้นทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังน้ำตกธารทิพย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

จากการสำรวจจากแบบสอบถามของประชาชนในท้องถิ่น ชุมชมเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีการสู่มั่วอย่างจำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด 41 ครัวเรือน ทำการสู่มั่วอย่างประชากรทั้งหมด 41 คน

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยวร้อยละ
1. ภาค		
- ภาคกลาง	-	-
- ภาคเหนือ	-	-
- ภาคตะวันออก	40	97.6
- ภาคใต้	1	2.4
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-
รวม	41	100
2. เพศ		
- ชาย	19	46.3
- หญิง	22	53.7
รวม	41	100
3. อายุ		
- < 15	1	2.4
- 15-24	3	7.3
- 25-34	13	31.7
- 35-44	11	26.8
- 45-54	8	19.5
- 55-64	3	7.3
- > 65	2	4.9
4. ศาสนา		
- พุทธ	28	68.3
- คริสต์	10	24.4
- อิสลาม	2	4.9
- อื่นๆ	1	2.4
5. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	23	56.1
- มัธยมศึกษาตอนต้น	6	14.6
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	24.4
- อาชีวศึกษา	2	4.9
- อุดมศึกษา	-	-
รวม	41	100

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว ร้อยละ
6.อาชีพ		
- นักเรียน/นักศึกษา	-	-
- รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ	9	22.0
- กิจการส่วนตัว	3	7.3
- พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	1	2.4
- เกษตรกร/ประมง	4	9.8
- ค้าขาย	11	26.8
- แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง	5	12.2
- อื่นๆ	8	19.5
7.รายได้		
- < 5000	17	41.5
- 5001-10000	18	43.9
- 10001- 15000	5	12.2
- 15001- 20000	1	2.4
- 20001- 25000	-	-
- > 25000	-	-
รวม	41	100
8. เคยเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและ หัตถกรรม		
- เคย	40	97.6
- ไม่เคย	1	2.4
รวม	41	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออก(จังหวัดปราจีน) คิดเป็นร้อยละ 97.6 รองลงมา คือ ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 2.4 โดยส่วนมากประชาชนจะเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.7 มีอายุอยู่ในช่วง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมาอายุ 35-44 ปี คิด

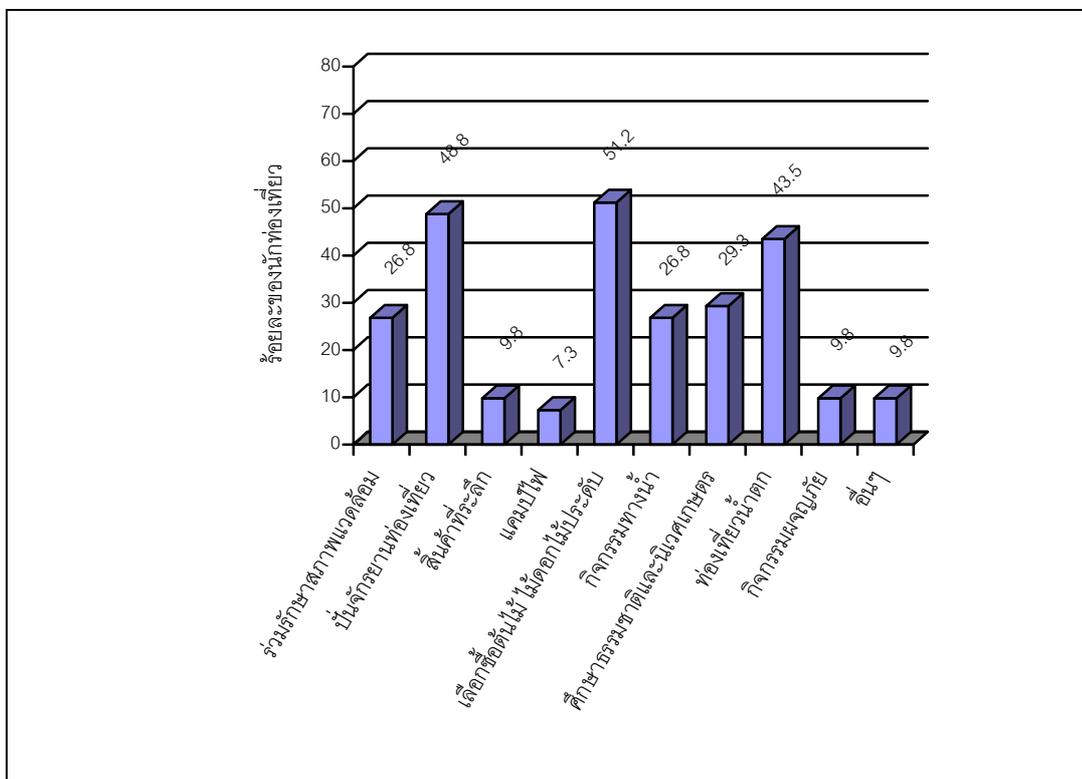
เป็นร้อยละ 26.8 อายุ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.5 อายุ 55-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.3 อายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.9 อายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.4 นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 68.3 ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 24.4 ศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 4.9 และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คิดเป็นร้อยละ 2.4 ระดับการศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 24.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 14.6 ระดับอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.9 ส่วนใหญ่ประกอบแม่ค้า/พ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมาอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท คิดเป็นร้อยละ 22.0 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.5 แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.2 เกษตรกรรม/ประมง ร้อยละ 9.8 รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.3 และประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 2.4 และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมารายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.2 รายได้อยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.10 แหล่งประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับประชาชนในท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การประชาสัมพันธ์	จำนวน(คน)	จำนวน ประชาชน (ร้อยละ)
แหล่งประชาสัมพันธ์		
- โทรทัศน์	7	17.1
- แผ่นพับ/ใบปลิว	1	2.4
- วิทยู	31	75.6
- นิตยสาร/วารสาร	1	2.4
- อื่นๆ	1	2.4
รวม	41	100

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่าประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จ. ปราจีนบุรี พบว่าประชาชนในท้องถิ่นสนใจการประชาสัมพันธ์โดยวิทยุร้อยละ 75.6 สนใจแหล่งประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ร้อยละ 17.1 และสนใจในการประชาสัมพันธ์แผ่นพับ/ใบปลิว นิตยสาร/วารสารและอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ตเทียบเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 2.4

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและ
หัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 4.12 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว เดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากภาพ 4.12 รูปแบบกิจกรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาท่องเที่ยว
เชิงเกษตร บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าประชาชนในท้องถิ่น สนใจใน
กิจกรรมเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ คิดเป็นร้อยละ 51.2 รองลงมาเป็นการปั่นจักรยาน
ท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 48.8 กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก คิดเป็นร้อยละ 43.5 ศึกษา
ธรรมชาติและนิเวศเกษตร คิดเป็นร้อยละ 29.3 ส่วนกิจกรรมร่วมรักษาสุขภาพแวดล้อม
กิจกรรมทางน้ำ คิดเป็นร้อยละ 26.8 และกิจกรรมสินค้าที่ระลึก กิจกรรมผจญภัยและอื่นๆ คิด
เป็นร้อยละ 9.8 สุดท้ายคือกิจกรรมพักผ่อนตั้งแคมป์ไฟ คิดเป็นร้อยละ 7.3

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1.	ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี	4.18	0.86	สูง
2.	สามารถที่จะแนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี	3.98	0.72	สูง
3.	ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีให้	4.05	0.81	สูง
4.	ควรมีการจัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น/ของฝากที่ระลึก โดยมีประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร	4.12	0.87	สูง
5.	ควรมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่สนใจศึกษาระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม	4.22	0.73	สูง
6.	ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	4.12	1.05	สูง
7.	ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้	4.44	0.63	สูง
8.	ควรมีการจัดระบบการเดินทาง ทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะดวกเหมาะสมกับพื้นที่กับกิจกรรม	4.49	0.64	สูง
รวม		4.2	0.79	สูง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม โดยรวมมีระดับทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 คือ ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 จัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น/ของฝากที่ระลึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 จัดการพื้นที่

ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่สนใจศึกษาระบบเกษตรและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 จัดระบบการเดินทาง ทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

ความคิดเห็นของหน่วยงานราชการ

จากการเก็บแบบสอบถามจากหน่วยงานตำบลโพธิ์งาม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 5 ชุด ซึ่งมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีเป็นหน่วยงานของภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่สร้างจุดดึงดูดในพื้นที่สาธารณะซึ่งในขณะนี้กำลังมีการปรับปรุงทางด้านวิสัยทัศน์และเป็นตัวประสานงานกับชุมชน มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณด้านบุคลากรและเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนโดยมีการจัดกิจกรรมเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งทำให้เกิดเป็นจุดเด่นที่สามารถดึงดูดความสนใจทั้งด้านประวัติศาสตร์ของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นกิจกรรมกลางแจ้งโดยมีการศึกษาระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร การปั่นจักรยานตามเส้นทางท่องเที่ยว การซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ ต้นไม้ การท่องเที่ยววน้ำตกต่างๆ การเยี่ยมชมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ซึ่งหากมีการจัดการท่องเที่ยวอยู่เต็มรูปแบบอาจจะพบปัญหาและผลกระทบ ทางด้านทัศนียภาพรอบๆ รวมถึงความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์บรรจุของที่ระลึกต่างๆ

ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งามให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน ควรพิจารณาปัจจัยและผลกระทบในมิติต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยวที่เหมาะสมดังกล่าว โดยการศึกษาในครั้งนี้จะมองในมิติทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (คุณภาพชีวิตของชุมชน) เพื่ออธิบายผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีการจัดกลุ่มอาชีพและมีการผลิตสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายสำหรับลูกค้า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ลำดับ	กลุ่มอาชีพและสินค้า	สถานที่ /ที่ตั้ง
1	กลุ่มผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่บ้าน ต้น	78 หมู่ 2 ต. โพธิ์งาม
2	กลุ่มผู้ผลิตไม้ดอกไม้ประดับ	41 หมู่ 17 ต. โพธิ์งาม
3	กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า	80 หมู่ 17 บ้านยาง ต. โพธิ์งาม
4	กลุ่มหัตถกรรมเถาวัลย์	86 หมู่ 10 บ้านหนองหัวลิง ต. โพธิ์งาม
5	กลุ่มหัตถกรรมเถาวัลย์บ้านหนอง หัวลิง	118 หมู่ 10 ต. โพธิ์งาม
6	กลุ่มอาชีพบ้านหนองหัวลิง	51 / 1 หมู่ 10 บ้านหนองหัวลิง ต. โพธิ์งาม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การวิเคราะห์ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ซึ่งจะใช้เทคนิค Compatibility Matrix ของ Barton & Bruder (1995) เป็นการดัดแปลงเทคนิคเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพที่มีอยู่ในการให้บริการนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาใช้บริการ โดยมองกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ทำการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนที่จะใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใดดังภาพที่ 4.12 ซึ่งนำมาหาความสัมพันธ์โดยการใชตาราง Matrix เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการให้บริการ ซึ่งจากตารางที่ 4.13 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ควรมีการสนับสนุนงานด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และป้ายสัญลักษณ์และป้ายบอกทางรวมถึงเส้นทางคมนาคมในการเข้ามาท่องเที่ยวยังจุดต่างๆ ในพื้นที่เทศบาลเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนารูปแบบเกษตรกรรม และหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ดัชนี กิจกรรม	ที่พัก แรม	จักรยาน บริการ	ช อ ง ที่ ระลึก	อุปกรณ์ พจญภัย	เส้นทาง คมนาคม	ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายบอกทาง	ค ว า ม ปลอดภัย
ร ู ม ร ัก ข า สภาพแวดล้อม	✓	✓	●	●	✓	●	✓
ป ั น จั ก ร ย า น ท่องเที่ยวเชิง เกษตร และ หัตถกรรม	✓	✓✓	✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
สินค้าที่ระลึก	●	●	✓✓	●	✓	✓✓	✓✓
แคมป์ไฟ	✓✓	●	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
เลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ ประดับ	●	✓	✓✓	●	✓✓	✓✓	✓✓
กิจกรรมทางน้ำ	✓	●	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
ศึกษาธรรมชาติ และนิเวศ เกษตร	✓✓	✓✓	●	✓	✓✓	✓✓	✓✓
ท่องเที่ยวหน้าตก	✓	✓	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
กิจกรรมพจญ ภัย	✓	✓	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓

หมายเหตุ :

✓✓ : รูปแบบที่สนับสนุนซึ่งกันและกันมาก

✓ : รูปแบบที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

● : รูปแบบที่ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์น้อยมาก

? : ความสัมพันธ์ไม่แน่นอนหรือไม่ทราบว่ามีความสัมพันธ์หรือไม่

นำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและสนับสนุนมากที่สุด 3 กิจกรรมที่ได้จาก ตารางที่ 4.13 ซึ่งได้แก่

1. การเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ
2. ปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม
3. ท่องเที่ยวน้ำตก

โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) ซึ่งจากการสำรวจพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุดทั้ง 3 ชำนาญมาจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว โดยบูรณาการเส้นทางการท่องเที่ยวทั้ง 3 เส้นทาง โดยจัดให้อยู่ในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ดังนี้

วันที่ 1 เดินทางโดยกิจกรรมปั่นจักรยานจากเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปตามเส้นทางอบต. โพธิ์งามไปยัง น้ำตกตะคร้อ ซึ่งตั้งอยู่บ้านตะคร้อ ตำบลบุฝ้าย อยู่ห่างจากด่านตะคร้อประมาณ 500 เมตร เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นแก่งน้ำกว้าง มีสะพานแขวนทอดข้ามน้ำตกครึ่งฝั่งซ้ายของลำธารเป็นเนินเขา ส่วนทางด้านฝั่งขวาเป็นป่าโปร่งเหมาะแก่การพักผ่อนจากน้ำตกครึ่งมีทางเดินเท้าต่อไปยังน้ำตกสลักไถ่ ประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งน้ำตกสลักไถ่เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม ส่วนน้ำตกส้มป่อยตั้งอยู่ที่บ้านเขาน้อย ตำบลบุฝ้าย เป็นน้ำตกที่ไม่สูงมากนัก ไหลลดหลั่นผ่านแก่งหิน เป็นระยะทาง 400 เมตรมีแอ่งน้ำได้ตลอดลำธาร และ น้ำตกธารทิพย์ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน สำหรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่ 1

วันที่ 2 อาศัยเส้นทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังบ้านอินทรีย์และบ้านโคก ซึ่งจะเป็นการเยี่ยมชมวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์จากตาล ซึ่งสามารถซื้อหารับประทานและเป็นของฝากได้ดีใช้เวลาครึ่งวัน จากนั้นปั่นจักรยานไปยังเส้นทางที่ 3 คือเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังบ้านโง้ง และบ้านโพธิ์ ซึ่งจะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่นำไปสู่วิสาหกิจชุมชนในการทำไม้กวาด ซึ่งขึ้นชื่อของบริเวณแห่งนี้ โดยมีทั้งขนาดมาตรฐานและขนาดเล็กสำหรับเป็นของฝากได้อีกประเภทหนึ่ง ต่อจากนั้น ปั่นจักรยานไปตามเส้นทางที่ 4 ไปยังบ้านหัวลิง ซึ่งจะเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวซื้อหาของฝากพวกไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้ ซึ่งสามารถเลือกซื้อได้ตามอัธยาศัย เพื่อนำไปตกแต่งบ้านเรือน ของตนเองหรือนำไปเป็นของฝากก็ได้ สุดท้ายปั่นจักรยานท่องเที่ยวไปตามเส้นทางวัดวาอารามและโบราณสถานที่เก่าแก่ในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์งาม เช่น วัดอินทรีย์ไตรย์ ชมพระลายพิกุลอายุถึง 300 ปี และวัดบ้านโง้ง ชมพระลายพิกุลอายุถึง 225 ปี ซึ่งนอกจากนี้แล้วบ้านโง้งยังเป็นตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่าหรือไม้ไผ่ของชุมชนของชาวโพธิ์งาม โดยมีวางจำหน่ายตลอดแนวถนนสุวรรณศร เป็นสินค้าพื้นเมืองจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีหน่อไม้สำหรับรับประทานและไฟสำหรับจักรสาน สร้างบ้านเรือนหรือทำอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ชูศรีแขก เตียนนอน ชุ่มเรือน ไทยมุงหญ้าคา ชุ่มเรือนไม้เก่า และ

วันที่ 3 ท่องเที่ยวในเขตบ้านโพธิ์งาม มีการทำไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เถาวัลย์ ไม้ดอกไม้ประดับของไม้ไผ่ หมวกพลาสติก เฟอร์นิเจอร์จากล้อยเกวียน หน่อไม้ตงและกิ่งไม้ตง มีเต็นท์ที่พักบริการและมีจักรยานให้เช่า ซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้

ระดับชมการเพาะชำกิ่งไม้ของหมู่บ้านเขาน้อย พักแรมกับชาวบ้านริมน้ำตก เรียนรู้วิถีเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของพืชสวนท้องถิ่นการเพาะชำต้นไม้ขนาดใหญ่ที่บ้านโคกกรวด

ซึ่งจากการท่องเที่ยวตามเส้นทางต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น พบว่าจะทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นได้ หากแต่การพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวได้ผลสำเร็จก็จะนำรายได้ (เศรษฐกิจ) เข้าสู่สังคม (คุณภาพชีวิตของชุมชน) ได้ดีขึ้น แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจังอย่างดั้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินศักยภาพและการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ (สิ่งแวดล้อม) ซึ่งหากปล่อยให้มีการใช้กันอย่างไม่ระมัดระวังอาจทำให้เกิดภาวะเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้ โดยการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ซึ่งมองในมิติทั้ง 3 มิติ อันได้แก่ มิติทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยการนำเทคนิคโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming: LP) และเทคนิคการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytical Hierarchy Process : AHP) ตามลำดับ

ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวัดค่าระดับความสำคัญของการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากกระบวนการทำสัมภาษณ์ทั้งนักท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยเทคนิค RRA และ PRA ไปแล้วนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพที่ 4.12 โดยจะนำข้อมูลที่มีความต้องการสูงสุดลำดับ 1 – 3 มาประกอบการพิจารณาเปรียบเทียบซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการมากที่สุดของนักท่องเที่ยวและชุมชนลำดับ 1- 3 โดยคิดจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนเท่ากัน คือ 20 คน ต่อวัน ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 120 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 72,000 บาทต่อเดือน

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 150 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 90,000 บาทต่อเดือน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมท่องเที่ยววันน้ำตก ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 100 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 60,000 บาทต่อเดือน

ซึ่งจากรายละเอียดข้างต้นเรานำข้อมูลมาประเมินโดยระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเทคนิค กระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้าน เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.14 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจของชุมชน

กิจกรรม	รายได้			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)	ประมาณค่า
	X ₁	X ₂	X ₃			รายได้
						(Bht/h)
X ₁	1.00	1/2	1 1/2	1.00	0.273	72,000
X ₂	2.00	1.00	2.00	1.67	0.455	90,000
X ₃	1 1/2	1/2	1.00	1.00	0.273	60,000
Total				3.67	1.00	

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยววันน้ำตก

จากตารางที่ 4.14 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาผลต่อรายได้มากที่สุดทั้ง 3 กิจกรรมจะพบว่า กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมมีความน่าสนใจหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือชุมชนมองว่ากิจกรรมนี้ก่อให้เกิดรายได้สูงสุด โดยมีค่า Normalized เท่ากับ 0.455 หรือ ร้อยละ 45 ซึ่งความว่าระยะเวลา 1 เดือนจะได้รายได้ 90,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน ขณะที่กิจกรรมที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ กิจกรรมการเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ มีค่า Normalized เท่ากับ 0.273 หรือ ร้อยละ 27 คือ 1 เดือนจะได้รายได้ 72,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน ขณะที่ชุมชนให้ความสำคัญเท่ากับกิจกรรมเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ คือกิจกรรม

ท่องเที่ยวหน้าตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.273 หรือ ร้อยละ 27 คือ 1 เดือนจะได้รายได้ 72,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน

ตารางที่ 4.15 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

กิจกรรม	สิ่งแวดล้อม			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)
	X ₁	X ₂	X ₃		
X ₁	1.00	3.00	5.00	3.00	0.641
X ₂	0.33	1.00	2.00	1.11	0.238
X ₃	0.20	0.50	1.00	0.57	0.121
Total				4.68	1.000

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก

จากตารางที่ 4.15 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากที่สุด คือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ มีค่าคะแนนการให้ความสำคัญของนักท่องเที่ยวและชุมชน แสดงโดย Normalized เท่ากับ 0.641 หรือ ร้อยละ 64 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวน่าจะมีส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลโพธิ์งามอย่างมีนัยรองลงมากิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม มีค่าคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและชุมชน แสดงโดย Normalized เท่ากับ 0.238 หรือ ร้อยละ 23 และสุดท้ายคือกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.121 หรือ ร้อยละ 12 เรียงตามลำดับ และกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวและชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของของสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 4.16 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชน

กิจกรรม	คุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)
	X ₁	X ₂	X ₃		
X ₁	1.00	3.00	3.00	2.33	0.575
X ₂	0.33	1.00	2.00	1.11	0.274
X ₃	0.33	0.50	1.00	0.61	0.151
Total				4.06	1.000

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

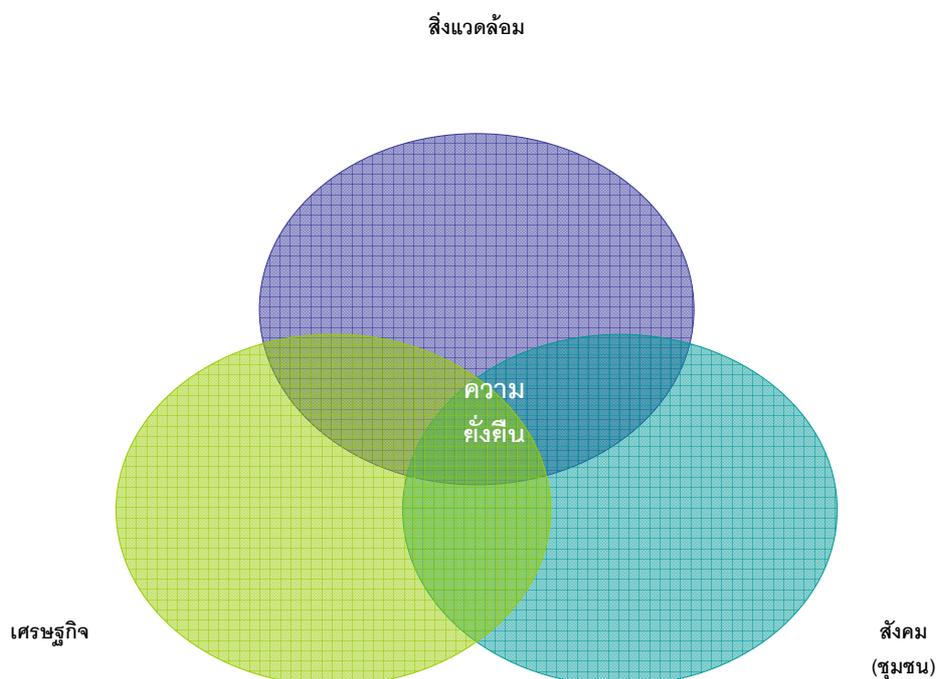
X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและทัศนกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยววน้ำตก

จากตารางที่ 4.16 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้มีค่า Normalized เท่ากับ 0.575 หรือร้อยละ 57 ซึ่งเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งสามารถสร้างรายได้และรักษาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะที่กิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพชีวิตของชุมชนรองลงคือ กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม มีค่า Normalized เท่ากับ 0.274 หรือ ร้อยละ 27 สุดท้าย คือกิจกรรมท่องเที่ยววน้ำตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.15 หรือ ร้อยละ 15 เรียงตามลำดับ

โดยที่การให้ความสำคัญที่ชุมชนให้ในแต่ละกิจกรรมจะแตกต่างกันไป โดยที่ชุมชนจะเปรียบเทียบในแต่ละคู่ของกิจกรรมว่ากิจกรรมใด สำคัญกว่ากิจกรรมใดในด้านเศรษฐกิจ (รายได้) ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านคุณภาพชีวิต (ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น) จากการดำเนินการพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวดังกล่าวในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ซึ่งในการหาความสำคัญทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นหลักการในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยหลักการบูรณาการของทั้ง 3 ด้าน ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 ความสัมพันธ์ทั้งสามปัจจัย เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพ ชีวิต

จากค่าระดับความสำคัญของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่ชุมชนให้ นั่น เราสามารถนำมาหาความเหมาะสม (Optimize) ของกิจกรรมแต่ละด้านมากที่สุด โดยเทคนิคโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming) เพื่อหาความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในแต่ละกิจกรรม

เทคนิคโปรแกรมเส้นตรงเป็นเทคนิคในการบริหารจัดการผลกำไรให้ได้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้นจึงเหมาะสมในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อที่จะหากิจกรรมที่ให้ผลกำไรมากที่สุดในสภาวะมีข้อจำกัดต่างๆ

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรมที่กล่าวมานั้น เราอาศัยพื้นที่ข้อจำกัดที่เหมือนกันในช่วง 1 ปี คือ งบประมาณ ค่าจ้างแรงงาน ค่าบำรุงรักษา โดยคิดเวลาเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดในปีต่าห์ ดังนั้นเวลาทั้งสิ้นจะเป็น 2 วัน X 4 สัปดาห์ X 12 เดือน = 96 วัน

ซึ่งจากการประมาณการงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ไม่ควรเกิน 200,000 บาทต่อปี โดยเฉลี่ย 96 วันในหนึ่งปี จะเท่ากับ 2,083 บาทต่อวัน ส่วนค่าแรงในแต่ละกิจกรรมและค่าบำรุงรักษา เป็นไปตามตารางนี้

ตารางที่ 4.17 ปัจจัยข้อจำกัดและกำไรของแต่ละกิจกรรม

รายละเอียด	X_1	X_2	X_3	ข้อจำกัด
ค่าแรง	750	1,500	30	1,000
งบประมาณ	200	750	200	2,083
ค่าบำรุงรักษา	100	1200	31	208
กำไรเฉลี่ยต่อวัน	2,400	3,000	2,000	

1. การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์

จากตารางที่ 4.14 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านเศรษฐศาสตร์ (รายได้) โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) ตามสมการกำไรและข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Max : } 2400X_1 + 3000X_2 + 2000X_3$$

Subject To :

$$\text{ค่าแรง) } 750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3 \leq 1000$$

$$\text{งบประมาณ) } 200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3 \leq 2080$$

$$\text{ค่าบำรุงรักษา) } 100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3 \leq 208$$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Max) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบรายได้สูงสุดจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรมคำนวณ Linear Programming โดย LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้านเศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 1

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 13,419.35

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
X1	0.000000	4051.612793
X2	0.000000	74419.351562
X3	6.709677	0.000000
ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
2)	798.709656	0.000000
3)	738.064514	0.000000
4)	0.000000	64.516129

NO. ITERATIONS= 1

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
	COEF	INCREASE	DECREASE
X1	2400.000000	4051.612793	INFINITY
X2	3000.000000	74419.351562	INFINITY
X3	2000.000000	INFINITY	1256.000000

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
	RHS	INCREASE	DECREASE
2	1000.000000	INFINITY	798.709656
3	2080.000000	INFINITY	738.064514
4	208.000000	114.400002	208.000000

ซึ่งผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามที่ให้ผลกำไรที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ก็คือ X_1 คือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้และ X_2 คือกิจกรรมปั่นจักรยาน

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยว บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลการดำเนินกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 2 กิจกรรมข้างต้น จะได้กำไรวันละ 13,419.35 บาทต่อวัน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการประมวลผลข้างต้น โอกาสที่จะเพิ่มรายได้ให้สูงได้อีก โดยการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก หรือ X_3 เพิ่มเติม ซึ่งต้องมีการเพิ่มงบประมาณอีก ตามค่า ราคาเงา (DUAL PRICES)

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

จากตารางที่ 4.15 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม จากการให้ค่าระดับความสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ลำดับขั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP

เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) และข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Min } 0.641X_1 + 0.238X_2 + 0.121X_3$$

Subject To :

$$\text{ค่าแรง) } \quad 750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3$$

$$\text{งบประมาณ) } \quad 200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3$$

$$\text{ค่าบำรุงรักษา) } \quad 100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3$$

$$x_1 > 0$$

$$x_2 > 0$$

$$x_3 > 0$$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Min) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบผลกระทบต่ำที่สุดต่อสิ่งแวดล้อมจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรม LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้าน
เศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 0

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 0.3630000

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
X1	0.000000	0.520000
X2	0.000000	0.117000
X3	3.000000	0.000000
ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
2)	910.000000	0.000000
3)	1480.000000	0.000000
4)	115.000000	0.000000
5)	0.000000	-0.121000
6)	0.000000	0.000000
7)	0.000000	0.000000
8)	3.000000	0.000000

NO. ITERATIONS= 0

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT COEF	ALLOWABLE INCREASE	ALLOWABLE DECREASE
X1	0.641000	INFINITY	0.520000
X2	0.238000	INFINITY	0.117000
X3	0.121000	0.117000	INFINITY

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
-----	---------	-----------	-----------

	RHS	INCREASE	DECREASE
2	1000.000000	INFINITY	910.000000
3	2080.000000	INFINITY	1480.000000
4	208.000000	INFINITY	115.000000
5	3.000000	3.709677	3.000000
6	0.000000	0.000000	INFINITY
7	0.000000	0.000000	INFINITY
8	0.000000	3.000000	INFINITY

ผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามที่ให้ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.363 กิจกรรมที่สุดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเรียงตามลำดับคือ X_3 หรือกิจกรรมท่องเที่ยวรดก ตามค่าราคาเงา (Dual Price) รองลงมาคือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมและกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้เป็นลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

จากตารางที่ 4.16 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านคุณภาพชีวิต จากการให้ค่าระดับความสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP

เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) และข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Max } 0.575X_1 + 0.274X_2 + 0.151X_3$$

Subject To :

$$\text{ค่าแรง) } \quad 750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3$$

งบประมาณ) $200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3$

ค่าบำรุงรักษา) $100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Max) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบคุณภาพชีวิตต่อชุมชนสูงสุดจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรม LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้านเศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 1

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 0.9888889

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
X1	1.263889	0.000000
X2	0.000000	0.742667
X3	1.736111	0.000000
ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
2)	0.000000	0.000589
3)	1480.000000	0.000000
4)	27.791666	0.000000
5)	0.000000	0.133333
6)	1.263889	0.000000
7)	0.000000	0.000000
8)	1.736111	0.000000

NO. ITERATIONS= 1

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT	ALLOWABLE	
	COEF	INCREASE	DECREASE
X1	0.575000	INFINITY	0.363755
X2	0.274000	0.742667	INFINITY
X3	0.151000	0.424000	INFINITY

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT	ALLOWABLE	
	RHS	INCREASE	DECREASE
2	1000.000000	290.000000	909.999939
3	2080.000000	INFINITY	1480.000000
4	208.000000	INFINITY	27.791666
5	3.000000	0.988148	1.666667
6	0.000000	1.263889	INFINITY
7	0.000000	0.000000	INFINITY
8	0.000000	1.736111	INFINITY

ผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามที่ให้ผลดีต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว มีค่าเท่ากับ 0.988 คือ X_1 หรือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ และ X_3 หรือกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก ซึ่งดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนดีที่สุดในอกจากนี้จากที่ ค่าราคาเงา (Dual Price) ของ X_2 มีค่าเป็นบวก แสดงถึงว่าหากเพิ่มกิจกรรม X_2 เข้าไป หนึ่งหน่วยจะทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนบริเวณป่าชายเลนบริเวณเทศบาลโพธิ์งามเพิ่มขึ้น 0.74 หน่วย ซึ่งจากผลการอ่านค่า Dual Price ดังกล่าวหากจะเพิ่มกิจกรรมใด นอกเหนือจาก X_2 อาจจะทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนแต่ก็อาจต้องมีการเพิ่มปริมาณทรัพยากรที่มีข้อจำกัดขึ้นด้วย

การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

เพื่อพิจารณาในแง่เศรษฐศาสตร์นั้น เราสามารถนำการศึกษาของ Stynes (1999) มาอธิบายแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (Economic Impact from Tourism) โดยเทคนิค วิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM) โดยทั่วไป เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด โดยอธิบายว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถตอบโจทย์นี้ได้ก็คือ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนวณหา “ตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว” (Tourism Multiplier) และนำตัวคูณทวีนั้นมาหาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แท้จริง เพื่อพิจารณาผลทางด้านเศรษฐศาสตร์ว่าเหมาะสมต่อการพัฒนาหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ มาหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (Economic Impact form Tourism) ซึ่งได้แก่ปัจจัย

1. ปริมาณเงินที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนต้องจ่ายต่อพื้นที่
2. รายได้ทางตรง (Direct Revenue) ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เท่ากับเท่าไร
3. รายได้ทางตรงที่ธุรกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวนั้นได้เปลี่ยนเป็นกำไรของธุรกิจและรายได้ของคนในพื้นที่นั้นอย่างไร
4. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นได้สร้างงาน (Job Creation) ให้กับคนในพื้นที่กึ่งานและมิงานอะไรบ้าง

จากการวิเคราะห์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี สามารถรองรับนักท่องเที่ยวมาเที่ยววันละ 200 คนต่อวัน โดยแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพบว่าหากเรานำกิจกรรมต่างมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามจะมีคนนิยมกิจกรรมน้ำตกซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายต่อคน 201 บาท เป็นอย่างต่ำ และมีวันที่เข้ามาท่องเที่ยว 1 ปี โดยคิดเวลาเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดในสัปดาห์ ดังนั้นเวลาทั้งสิ้นจะเป็น 2 วัน X 4 สัปดาห์ X 12 เดือน = 96 วันต่อปี ดังนั้นเราสามารถคำนวณหาเม็ดเงินที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมจะได้อย่างน้อยเท่ากับ $200 \times 201 \times 96 = 3,859,200$ บาทต่อปี และจากการประมาณการพบว่าประมาณร้อยละ 30 ของรายได้ทั้งหมดจะไหลออก (Leak-Out) ไปยังที่ต่างๆ เช่น ค่าอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ค่าบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องจักร ค่าจ้างและสาธารณูปโภคอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นเม็ดเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนานี้ส่วนหนึ่งจะต้องถูกตัดออกจากรายได้ทั้งหมด ซึ่งหมายความว่ารายได้ทางตรง (Direct Revenue) สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จะมีค่าเท่ากับ $0.7 \times 3,859,200$ บาท = 2,701,440 บาท

นอกจากนี้รายได้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวนั้น จะต้องนำมาหาผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) ซึ่งจะตกอยู่ในรูปของรายได้ที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นั่นคือ โรงแรม ร้านอาหาร หรือร้านค้าชุมชน ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 200,000 บาท

ตัวแปรที่สำคัญต้องนำมาคำนวณอีกนั่นคือ ภาคธุรกิจจะต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในรูปของการซื้อปัจจัยการผลิต (เช่นวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน) ซึ่งเป็นรายได้ของปัจจัยการผลิตที่แรงงานหรือเจ้าของปัจจัยการผลิตที่ขายสินค้าให้แก่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งเรียกว่า "ผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น" (Induced Effect) โดยมีรายได้ที่ครัวเรือนได้รับจากการทำงาน ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี มีค่าเท่ากับ 150,000 บาท ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้น เราสามารถคำนวณหาตัวคูณทวีของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว} &= \frac{(\text{Direct Revenue} + \text{Indirect Revenue} + \text{Induced Effect})}{\text{Direct Revenue}} \\ &= \frac{(2,701,440 + 200,000 + 150,000)}{2,701,440} \\ &= 1.1295 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : Direct Revenue หมายถึง รายได้ทางตรง

Indirect Revenue หมายถึง รายได้ทางอ้อม

Induced Effect หมายถึง ผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น

จากผลของตัวคูณทวีที่คำนวณได้ สามารถอธิบายได้ว่า “รายได้ 1.1295 บาท ของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้รับจากนักท่องเที่ยวนั้นจะสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจำนวนเท่ากับ 1.1295 บาท ดังนั้นผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีจะมีค่าเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว} &= \text{จำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี} \times \text{ค่าใช้จ่ายต่อหัว} \times \\ &\quad \text{ตัวคูณทวี} \\ &= 3,859,200 \text{ บาท} \times 1.1295 \\ &= 4,358,966.4 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ขนาดพื้นที่ของแต่ละปัจจัยที่ใช้กำหนดระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม

1. ประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลงมาเป็นเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย ส่วนแหล่งน้ำจะน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.18 ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ประเภทที่ดิน	ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
1. ป่าไม้	สูงมาก	48.45
2. เกษตรกรรม	สูงมาก	31.12
3. ที่อยู่อาศัย	ปานกลาง	17.63
4. แหล่งน้ำ	ปานกลาง	2.80
รวม		100

2. ระยะห่างจากหมู่บ้าน

พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีระยะห่างจากหมู่บ้านจะแสดงถึงโอกาสที่จะมีโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นชุมชนจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นโอกาสที่จะเข้าถึงท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมจะมีโอกาสทำให้เกิดการท่องเที่ยวสูงขึ้นจากการศึกษาพบว่า พื้นที่เชิงเกษตรกรรมนั้นมีความห่างไกลชุมชนไม่มากนัก และสามารถเดินทางได้โดยถนนลาดยางมะตอย ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง โดยส่วนใหญ่จะมีระยะห่างเฉลี่ยไม่เกิน 1000 เมตร คิดเป็นร้อยละ 73.12 โดยรายละเอียดจะแสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ประเภทที่ดิน	ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
1. 0-500 เมตร	สูงมาก	84.33
2. 501-1000 เมตร	สูงมาก	15.68
3. 1001-1500 เมตร	ปานกลาง	-
4. 1501-2000 เมตร	ต่ำ	-
5. มากกว่า 2000 เมตร	ต่ำที่สุด	-
รวม		100

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

แบ่งเป็นการประเมินโดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 83 คน โดยพิจารณา ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โปรแกรมสื่อ ความหมายเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและศักยภาพการท่องเที่ยวด้านโอกาสที่เกิดผลกระทบ สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมได้ข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่น จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดแสดงไว้ใน ตารางที่ 3.3 จะได้เป็นผลเปรียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละด้าน ตัวอย่างเช่นมีนักท่องเที่ยว 83 คน พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 50.23 เมื่อนำค่าร้อยละไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในตารางที่ 3.3 จะได้ผลการให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน เป็นต้น โดยผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว เชิงเกษตรและหัตถกรรมทั้ง 5 ปัจจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์โดยทั่วไปของ เทศบาลตำบลโพธิ์งาม คิดเป็นร้อยละ 86 ตลอดจนมีความคิดเห็นว่ามีหลากหลายและ ระยะห่างของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 90 และ 89 ตามลำดับ โดยมี กิจกรรมแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ส่วนการเข้าถึงมีความพึงพอใจร้อยละ 82 หากแต่มี ข้อสังเกตเล็กน้อยว่าถนนที่ใช้ในการเดินทางในฤดูฝนหากมีความลำบากเพิ่มขึ้นเนื่องจากบาง เส้นทางยังไม่มีรถลาดยางทั้งหมดส่งผลต่อการเดินทางในบางช่วง ส่วนความโดดเด่นหรือสิ่ง ดึงดูดใจพบมีความพึงพอใจร้อยละ 81 และด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวร้อยละ 96.80 คิด ว่าพื้นที่มีความปลอดภัย ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและ
หัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	82	68	5
2. ทัศนียภาพและภูมิทัศน์	86	71	5
3. ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดทาง ธรรมชาติ	67	81	5
4. จำนวนความหลากหลายของแหล่ง ท่องเที่ยว	75	90	5
5. ระยะห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น	74	89	5
6. ความปลอดภัย	80	96.80	5
เฉลี่ย			5

ผลการนำตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวของปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมาหาค่าคำนวณระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนักพบว่าผลการคำนวณเท่ากับ 5 มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เหมาะสมกับการเดินทางมาท่องเที่ยว

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

นักท่องเที่ยวร้อยละ 71 มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก คิดเห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เช่น ห้องพักรูขุทยาน โฮมสเตย์ ห้องน้ำ นั้นมีความเหมาะสมและกลมกลืนต่อระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรมดีพอสมควร แต่ต้องการให้พื้นที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกแบบศูนย์รวมเดียว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จักรยาน แผนที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมาคือการพัฒนาระบบความปลอดภัยตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 27 ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนักพบว่า ปัจจัยด้านอำนวยความสะดวกและบริการ ผลการคำนวณเท่ากับ 3.75 ดังตารางที่ 4.21 ซึ่งศักยภาพอยู่ในระดับสูง หมายความว่าถึง

ในความคิดของนักท่องเที่ยวนั้นคิดว่า สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีความเหมาะสมดี แต่จะให้ดีที่สุด ควรปรับปรุงเพิ่มเติมเล็กน้อย

ตารางที่ 4.21 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความกลมกลืนและความเหมาะสม	59	71	4
2. ทัศนียภาพและภูมิทัศน์	66	56	3.50
เฉลี่ย			3.75

3. ด้านโปรแกรมสื่อความหมาย

นักท่องเที่ยวร้อยละ 93 คิดเห็นว่าไม่มีโปรแกรมสื่อความหมายในบริเวณท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เช่นแผ่นป้ายให้ความรู้ ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนป้ายบอกทาง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเพื่อแจกจ่ายต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ป้ายให้ความรู้หรือข้อมูลการท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว คำแนะนำจากชุมชน

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบ เนื้อหา วิธีการของโปรแกรมสื่อความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 83)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
1. รูปแบบ เนื้อหา วิธีการ	77 (92.7)	6 (7.3)				1.5

สำหรับในสถานที่ที่มีโปรแกรมสื่อความหมายอยู่ เช่น ที่ทำการเทศบาลตำบลโพธิ์งาม น้ำตกธารทิพย์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่นึกคิดว่าสามารถเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 40 และ 35.10 ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการเอื้ออำนวยต่อการสร้างจิตสำนึกของโปรแกรมสื่อความหมาย บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้	33	40	1
2. เอื้ออำนวยต่อการสร้างจิตสำนึก	29	35.10	1
เฉลี่ย			1

เมื่อนำมาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพด้านโปรแกรมสื่อความหมาย จากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ผลการคำนวณเท่ากับ 1 ซึ่งมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำมาก หมายความว่าหากต้องการส่งเสริมให้เทศบาลตำบลโพธิ์งามเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมก็ควรจะเน้นการพัฒนาด้านโปรแกรมการสื่อความหมาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีความเข้าใจถึงระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และเกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

4. ด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับปัจจัยด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการประเมินเกี่ยวกับระดับของการปฏิบัติตามแผนหรือมาตรการด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ให้คะแนนตนเองตามระดับการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้ โดยหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่เคร่งครัดก็จะมีค่าคะแนนลดน้อยลงตามระดับของการปฏิบัติ หรือให้คะแนนตามความหมายดังต่อไปนี้

- 1 หมายถึง ไม่มีมาตรการหรือแผนการจัดการ
- 2 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ไม่นำมาปฏิบัติ
- 3 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ยังไม่ครบคลุม
- 4 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ

5 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ มีการนำมาปฏิบัติจริงและมีการติดตามประเมินผล

ตารางที่ 4.24 ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามแผนการจัดการท่องเที่ยวบริเวณเทศบาล
ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 41)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
แผนการจัดการการท่องเที่ยว						
1. กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ เพื่อประกอบกิจกรรมการ ท่องเที่ยว		38 (92.7)	3 (7.3)	1		2.5
2. การกำหนดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวตามความเหมาะสม ของพื้นที่		35 (85.4)	6 (14.6)			2.5
3. การออกแบบอำนวยความสะดวก		28 (68.3)	13 (31.7)			2.5
4. การวางแผนด้านการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว		40 (97.6)	1 (2.43)			2.5
5. การติดตามและการ จัดการผลกระทบจากการ ท่องเที่ยว		41 (100)				5
เฉลี่ย						3

ตารางที่ 4.24 พบว่า ชุมชนมีแผนการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ครบองค์ประกอบมีการนำแผนไปปฏิบัติ เช่นการแบ่งหรือจัดสรรนักท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกในชุมชน การจัดโปรแกรมท่องเที่ยว ซึ่งมีตกลงร่วมกัน โดยผ่านเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ในส่วนของมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านมีความคิดเห็นว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเนื่องจากมีการควบคุมขยะมูลฝอยดี แต่น้ำเสียยังมีข้อบกพร่องบ้าง ซึ่งอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนเสียงรบกวนในชุมชนมีปัญหาน้อยมาก จึงยังไม่มีแผนปฏิบัติอย่างเป็นทางการ

และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนมากกว่า และมีความเชื่อมโยงหน่วยงานภายนอกทำให้เป็นรูปธรรมมากกว่า

ตารางที่ 4.25 ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 41)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม						
1. การกำจัดขยะและสิ่ง ปฏิกูล				1	40	4.5
				(2.43)	(97.6)	
2. การบริหารการใช้น้ำและ น้ำทิ้ง		38	3			2.5
		(92.7)	(7.3)			
3. การควบคุมเสียงรบกวน	41					1
	(100)					
4. การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ					41	5
					(100)	
เฉลี่ย						3.25

ในส่วนของมาตรการเฝ้าระวังและป้องกัน พบว่า ชุมชนร้อยละ 55 มีการปฏิบัติต่อการห้ามนักท่องเที่ยวทิ้งขยะในพื้นที่อนุรักษ์และอุทยานอย่างเคร่งครัด ร้อยละ 59 ให้ความสนใจต่อการอบรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังคงขาดความต่อเนื่อง และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ดูแลนักท่องเที่ยวไม่ให้มีการทำทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด

เมื่อนำตัวชี้วัดทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ แผนการจัดการท่องเที่ยว และมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม มาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ผลการคำนวณเท่ากับ 3.125 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเทศบาลตำบลโพธิ์งามควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนรวมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่างๆ และกระตุ้นความรู้และความเข้าใจด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย

5. การมีส่วนร่วม

ชุมชนร้อยละ 90 เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนมีอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยส่วนมากมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวในฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมาเยือน ได้แก่ การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว บอกเส้นทาง คิดเป็นร้อยละ 95 และ 99 มีเพียงร้อยละ 5 ที่เสนอความคิดเห็น นอกจากนี้ชุมชนร้อยละ 50 พอใจการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และร้อยละ 80 คิดว่านักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชน ชุมชนร้อยละ 80 พอใจต่อการกระจายรายได้ แม้ว่าจากการสัมภาษณ์จะมีชาวบ้านมากกว่าครึ่ง คือมากกว่าร้อยละ 60 ไม่ได้รับผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้เกิดการขัดแย้งขึ้นภายในชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นหลัก ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเข้มแข็งรายได้ก็จะกระจายมาสู่ตนเองนั่นเอง และประการสำคัญชุมชนเห็นว่าการที่ชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีความสะดวกสบายมากขึ้นก็ถือว่าเป็นการได้รับประโยชน์แก่ตนเอง เมื่อนำทั้ง 3 ตัวชี้วัด มาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการคำนวณมีค่าเท่ากับ 5 มีศักยภาพระดับสูงมาก

ตารางที่ 4.26 การเข้ามามีส่วนร่วมของครัวเรือนที่เป็นตัวอย่าง (n = 41)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. การมีส่วนร่วม	38	92.68	5
2. เชื้ออำนาจต่อการสร้างจิตสำนึก	39	95.12	5
เฉลี่ย			5

ตารางที่ 4.27 กิจกรรมที่ครัวเรือนที่เป็นตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

(n = 41)

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เป็นมัคคุเทศก์	3	7.31
2. จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน	22	53.65
3. ขายอาหารและเครื่องดื่ม	25	60.97
4. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	41	100
5. บอกเส้นทาง	41	100
6. ให้สถานที่พัก	28	68.29
7. เสนอความคิดเห็น	30	73.17

หมายเหตุ : 1 คน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่า 1 กิจกรรม

ผลจากการวิพากษ์ แบบ Focus Group

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม พบว่าประชาชนในพื้นที่มีบริเวณเขตตำบลโพธิ์งาม มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด และควรมีการกระจายนักท่องเที่ยวมายังแหล่งเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งามเพิ่มเติม เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะแออัดอยู่ในพื้นที่ที่มีชื่อเสียง และควรมีมาตรการในการใช้พื้นที่โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย ซึ่งจะทำให้สามารถดึงประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็จะตกอยู่กับประชาชนในพื้นที่

2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 98 เห็นด้วยกับการที่ประชาชนในท้องถิ่นควรมีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ใน

บริเวณเขตตำบลโพธิ์งาม เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ถือว่าเป็นการให้การศึกษารเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ตีร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ และร่วมดูแลรักษาสื่อเหล่านั้น ร้อยละ 90

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจากสถาบันการศึกษาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร้อยละ 98

ประชาชนและส่วนใหญ่คิดว่าควรสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง ร้อยละ 97

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าสมาชิกในครอบครัวให้ความสนใจในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมากยิ่งขึ้น ร้อยละ 75

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นและสัมภาษณ์นโยบายด้านการให้การศึกษาคณะและจิตสำนึกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าประชาชนในพื้นที่ควรมีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ถือว่าเป็นการให้การศึกษารเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ตีร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นและควรสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลและสถาบันการศึกษา มาจัดอบรมหรือให้คำแนะนำและการจัดมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนและประชาชนที่สนใจเข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตน ร้อยละ 55 ต่อ 45 ของประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นแบบการผลิตและขายสินค้าท้องถิ่นและที่ระลึก ร้อยละ 44.44 และการบริการอาหารรองลงร้อยละ 28.89 ของจำนวนประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในพื้นที่ศึกษา

ลักษณะของการดำเนินงานส่วนใหญ่ เป็นลักษณะของเจ้าของกิจการหรือดำเนินการเอง ร้อยละ 55.56 และร้อยละ 44.44 เป็นลูกจ้างในการดำเนินการ

เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจากประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้ว ร้อยละ 43.64 และขาดแหล่งทุนในการประกอบการ ร้อยละ 18.18 ส่วนเหตุผลเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นน้อยที่สุด ร้อยละ 5.45

ประชาชนสนใจที่จะมีส่วนร่วมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นหรือไม่ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 81.82 สนใจร่วมดำเนินงานต่อร้อยละ 18.18 ที่ไม่สนใจมีส่วนร่วมดำเนินงาน

กิจกรรมที่ประชาชนสนใจเข้ามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ สืบค้นการค้าเกษตรและขายสินค้าที่ระลึกมากที่สุด ร้อยละ 30.91 รองลงมาคือการบริการอาหาร และผลิตและขายสินค้าต่างๆไป ร้อยละ 20.00 และด้านบริการที่พักและบริการนำท่องเที่ยว น้อยที่สุด ร้อยละ 5.45

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตนเพราะประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้ว ส่วนประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจะอยู่ในรูปแบบของการผลิตและขายสินค้า ซึ่งหน่วยงานในท้องถิ่นจำเป็นต้องส่งเสริมเทคโนโลยีการแปรรูปวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นให้สามารถขายเป็นสินค้าที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่ประชาชนในพื้นที่ศึกษา

4. การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น คือ สื่อโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 77 รองลงมาคือ สื่อแผ่นพับ ร้อยละ 10 และสื่อด้านวิทยุและนิตยสารท่องเที่ยว น้อยที่สุด ร้อยละ 4

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้แก่ท้องถิ่น ร้อยละ 78

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการจัดระบบการเดินทางทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวและเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม ร้อยละ 95

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวในพื้นที่ บริเวณเกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่ พบว่าประชาชนในพื้นที่อยากให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด โดยเชื่อมั่นว่าการประชาสัมพันธ์จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นและจะช่วยเพิ่มรายได้จากการขายสินค้าที่ระลึกเพิ่มมากขึ้น โดยควรมีการเพิ่มการเชื่อมโยงระบบการเดินทางให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมและสอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรม

5. ด้านการส่งเสริมการลงทุน

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรมีการรวมกลุ่มกันของประชาชนในท้องถิ่นในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อบริหารจัดการและลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเพื่อเสริมรายได้ ร้อยละ 96

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าประชาชนในท้องถิ่นควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อติดต่อประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการระดมทุนในการลงทุนจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ร้อยละ 81

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรมีการส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์เครื่องมือเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในรูปแบบของสินค้าที่ระลึก ร้อยละ 96

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรจัดอบรมแนะนำการลงทุนและทักษะการบริหารทุนเพื่อป้องกันการขาดทุนจากผู้เชี่ยวชาญของรัฐให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ร้อยละ 98

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าการลงทุนควรเป็นรูปแบบของสหกรณ์โดยมีประชาชนในพื้นที่ร่วมบริหารโดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยสนับสนุนความรู้ และลงทุนในการผลิตสินค้าจากท้องถิ่น